

Publius Ovidius Naso: Proměny

Komentář k ukázce :

V úvodní části knihy pojednává autor o počátcích světa.

Ukázka :

Potopa

Již již metati blesky se hotovil na všechny země, když zas pocítil bázeň, že posvátný éther by mohl chytit od toho ohně a šírá nebesa vzplanout. Vzpomněl si též, co psáno je v osudech: doba že přijde, kdy prý země a moře i palác nebeský v ohni shoří a světová stavba, jsouc v plameny stržena, zajde. Odloživ blesky, své zbraně, jež **Kyklópů** zrobily ruce, stanovil pro lidi opačný trest: chceť potopou zničit smrtelný rod a z celé oblohy lijáky spustit.

Do jeskyň **aiolských** dal hned uzavřít severák s větry, jejichž vanutí zahání mraky, když zatáhnou nebe; **Nota** však pustí. A Notos hned vyletí na mokřích křídlech, temnem černým jak smola jsa zahalen v strašlivé tváři. Vous je obtěžkán dešti, a s šedivých vlasů mu krápe, mlhy mu na čele sedí, pln vody je oděv i perut'. Stiskne-li pravicí mračna, jež daleko široko visí, nastane rachot, a husté lijáky z oblohy proudí. Poslice **Júnóny Iris**, jsouc v pestré oděna barvy, čerpá ze země vodu a dodává potravu mrakům. Obilí kácí se k zemi, a naděje rolníků leží pohřbeny, přichází nazmar ta námaha dlouhého roku.

Júpiter ve hněvu svém však neustal na nebi pouze:

Neptún, blankytný bratr, svá vodstva mu na pomoc poslal. Bohy všech řek si svolati dal. Když sešli se všichni do domu vládcova, dí: „Je nevhodné dlouhými řečmi pobízet vás té chvíle: své veškeré vypusťte síly, tak teď potřeba velí! Hned otevřte domy, a hráze strhněte hned a naplno povolte uzdy svým proudům!“

Poručil tak; i vrátí se hned a pramenů ústí uvolní zcela a k moři se tryskem bezuzdným valí.

Trojzubcem do země sám pak udeřil: země se všecka zachvěla hned, a vodám ten pohyb uvolnil cesty. Řeky se vyšinou z dráhy a řítí se na volné pláň, strhují osení, stromy a současně dobytek s lidmi, strhují domy i s vnitřkem a svatými obrazy bohů. Zůstal-li nějaký dům a odolal, aniž jej mohla taková hrůza svalit, zas vlna mu pokrývá hřeben, stoupajíc výš, a vysoké zámky jsou v hlubinách skryty. Přišel pak čas, kdy zmizely hranice moře a země:

mořem bylo tu vše, a nemělo břehů to moře. Z lidí jeden si vystoupí na vrch; ten v lodici sedí zahnuté, vesluje tam, kde zorával nedávno půdu; onen plaví se zas buď nad setbou, anebo střechou dvorce; a ten kdes vysoko na jilmu polapil rybu. Chce-li tak náhoda, v zeleni luk se zabodne kotva, nebo se zahnutý kýl tře o stráně vinic tam dole. Tam, kde kozičky štíhlé si nedávno škubaly trávu, tam svá nestvůrná těla teď mořští tuleni kladou.

Mořského **Nérea** dcery se diví pod vodou hájům, městům i domům, dlí v lesích delfini, vrážejí tělem do větví vysokých stromů a o duby zmítané bijí. S ovceři pluje tu vlk, tam lvy zas unáší vlna plavé, a unáší tygry; nic nezmůže stržený jelen rychlými běhy, ni kanec svých tesáků prudkostí blesknou; bludný pak pták, když dlouho byl pátral, kde mohl by stanout na zemi, svěsil svá znavená křídla a do moře spadl.

Moře bezmezná zvůle již pokryla kopce a vrchy, přival neznámých vod bil po prvé do horských štítů. Potopou většina tvorstva je zchváčena; koho však přival ušetřil, zdolal ho dlouhý půst, když potravu neměl.

Vysvětlivky :

Kyklóp – obří s jedním okem uprostřed čela

Aiolos – syn Hyppotův, bůh, jenž vládne větrům

Notos – jižní, deštivý vítr a jeho bůh

Junó – původně ochranná bohyně žen

Iris – dcera Thaumantova, bohyně duhy

Jupiter – staroitalský bůh světla, pán vesmíru, později úplně ztotožněný s řeckým Diem

Néreus – mořský bůh, poddaný Poseidónovi (Neptunovi)

Neptun – ve 4. st.př.n.l. ztotožněn s řeckým Poseidonem jako bůh moří

Otázky :

- Srovnejte zpracování potopy světa v Bibli a v Ovidiových Proměnách.
- Jakým způsobem se snažili lidé zachránit?
- Pomocí internetu a ostatních informačních zdrojů vyhledejte další výtvarná a literární díla, která byla inspirována Ovidiovými Proměnami.

Komentář k dílu :

Básnická skladba Proměny (Metamorfozy) obsahuje 250 bájí maloasijského, řeckého a římského původu. Příběhy s motivem proměny jsou rozděleny do patnácti knih. Skladba začíná vznikem světa z chaosu a pokračuje přes potopu světa (Deukalion a Pyrrha), zrození heroů a mýty z různých řeckých měst až k trojskému cyklu. Báje římského původu (Aeneas, Romulus,...) končí zbožštěním Julia Caesara a jeho proměnou v kometu.

Zdroje:

1. http://cs.wikipedia.org/wiki/Publius_Ovidius_Naso)
2. Publius, Ovidius, Naso : Proměny, Odeon, Praha 1967